

Mikko Nislin, Tampereen yliopisto

Hiilellä piirrettyt aakkoset – Suomenkieliset opettajat Neuvosto-Karjalassa 1920–1938

Vuosien 1920–1935 ajanjaksoa Neuvosto-Karjalassa on kutsuttu suomalaiskaudeksi. Tänä aikana Suomesta Neuvosto-Venäjälle siirtyneet punapakolaiset ja heitä seuranneet loikkaarit sekä Amerikan siirtolaiset toteuttivat Neuvostoliiton kansallisuuspolitiikan salliessa vahvasti suomen kieleen perustuvaa omaleimaista suomalaiskansallista kulttuuria. Yksi keskeinen nuoren Neuvostoliiton tavoite oli maan lukutaidon kehittäminen. Jotta työläinen oppisi ottamaan osaa politiikkaan, tuli hänen osata lukea. Jo Karjalan työkansan kommuunin ensimmäisenä vuotena perustettiin suomenkielinen opettajankoulutuslaitos Petroskoihin.

Suomen kieli oli tasavallan toinen virallinen kieli vuoteen 1938 asti. Venäjän kieli säilytti tästä huolimatta vahvan aseman ja sitä puhui äidinkielenään suurin osa alueen väestöstä suomalaisten ollessa kansallisuutena vain pieni vähemmistö. Suomalaiskauden päätti Neuvostoliiton muuttunut kansallisuuspolitiikka ja sitä seuranneet Stalinin vainot vuosina 1937–1938.

Koulut olivat Neuvosto-Karjalassa suomen kielen valta-asemaan pyrkivän politiikan eturintamassa, mutta samalla ne toimivat myös keskuksen eli Moskovan keskeisinä työkaluina valtansa lujittamiseen. Opettaja oli Neuvostoliitossa valistustyöntekijä eli poliittinen työntekijä, joka koulutettiin välittämään kansalle uuden neuvostoihmisen mallit ja arvot. Poliittisuus läpäisi yhteiskunnan. Kylissä toimineissa niin sanotuissa punanurkissa opiskeltiin uutta yhteiskuntaa, nuorisoliiton ja puoluesolujen toiminnalla pyrittiin yhtenäistämään kansaa ja uuden neuvostoihmisen ihannetta markkinoitiin koulukirjoissa, lehdistössä sekä sosialististen kilpailujen kautta. Opettajilla oli tässä työssä tärkeä rooli. He ohjasivat kylissä nuorten puoluetoimintaa ja toimivat roolimalleina lapsille.

Suomenkielinen opettajankoulutus Neuvosto-Karjalassa sisälsi näkyvästi poliittisia oppiaineita. Tulevat opettajat opiskelivat muun muassa luokkataistelun historiaa ja leninismen perusteita. Sotaan valmistauduttiin sotilasoppi -nimisessä oppiaineessa. Iltaisin omaa yhteiskunnallista asemaansa varmisteleva opettajakokelas otti osaa puoluesolun toimintaan.

Urho Kekkosen arkistoon kuuluvat sotasaalisarkiston opettajankoulutusta koskevat asiakirjakokonaisuudet tuovat hyvin esille Neuvosto-Karjalan yhden tärkeimmän ammattiryhmän koulutuksen. Kun tutkimustani täydentää sanomalehti Punaisen Karjalan uutisilla, erilaisilla muistelmilla sekä Suomen puolelle kertyneillä Etsivän keskuspoliisin kuulustelupöytäkirjoilla muodostuu kuva sosialistisen utopian värittämästä opettajantyöstä hyvin vaatimattomissa olosuhteissa. Aina käytössä ei ollut liituja, mutta hiilelläkin saattoi taululle piirtää.